

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ
FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR TĚLOVÉHO DESIGNU
STUDIO OF BODY DESIGN

ANYTHING IS THING ENOUGH TO PARTY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DIPLOMA THESIS

AUTOR PRÁCE
AUTHOR

BcA. MARKÉTA POLCAROVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

doc. Mgr.A Lenka Kladová, Ph.D.

OPONENT PRÁCE
OPPONENT

MgA. Anita Somrová, Dis.

BRNO 2016

DOKUMENTACE VŠKP

OBSAH:

OBRAZOVÁ ČÁST 4 – 7

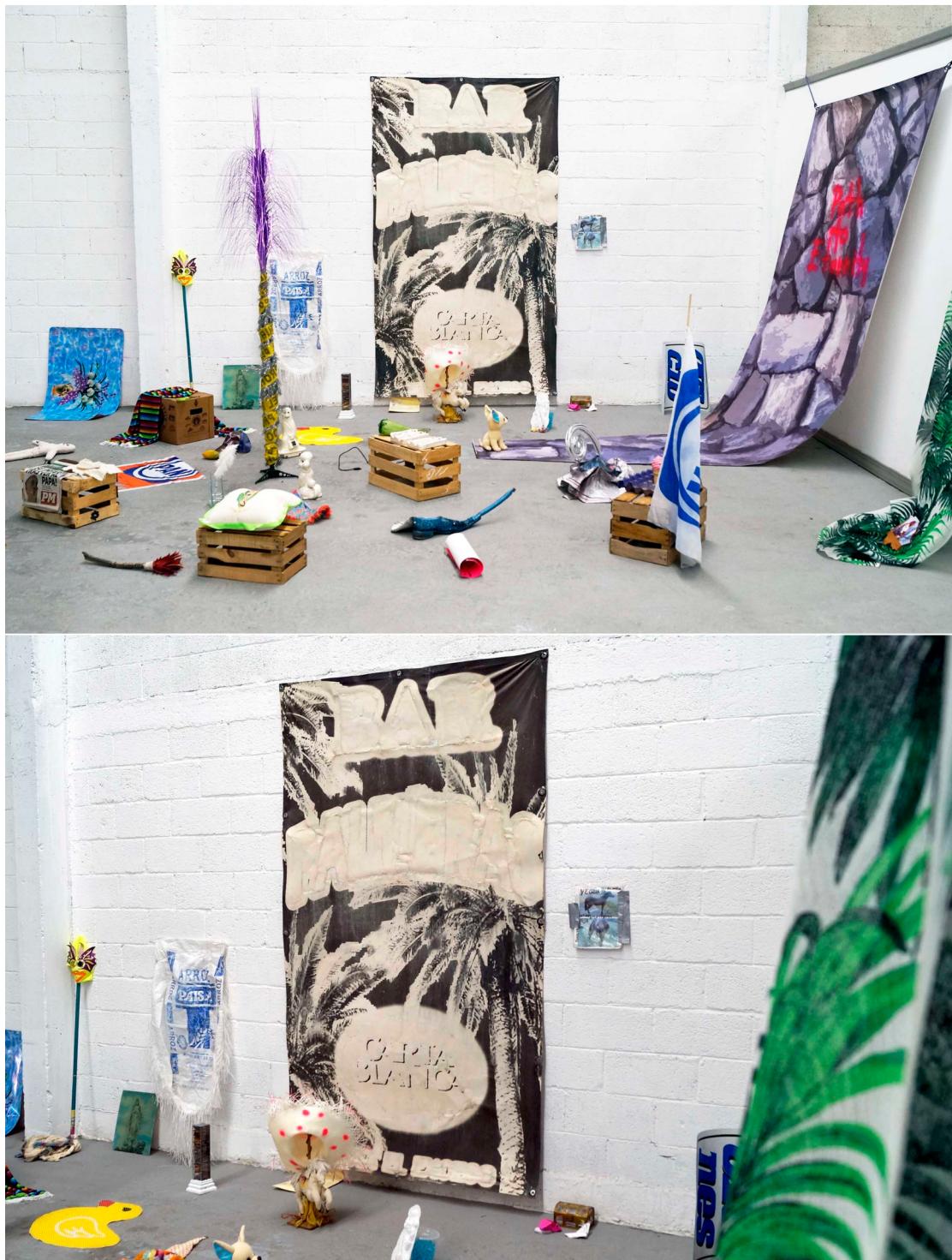
TEXTOVÁ ČÁST 8 – 20

OBRAZOVÁ ČÁST

K obhajobě bude předložena galerijní instalace v půdním prostoru Malé Ameriky (Hybešova 1, Brno). Přiložené fotografie ilustrují pouze provizorní instalaci. Detailní dokumentace realizované instalace bude aktualizována po obhajobě v souladu se směrnicí o dokumentaci diplomové práce.

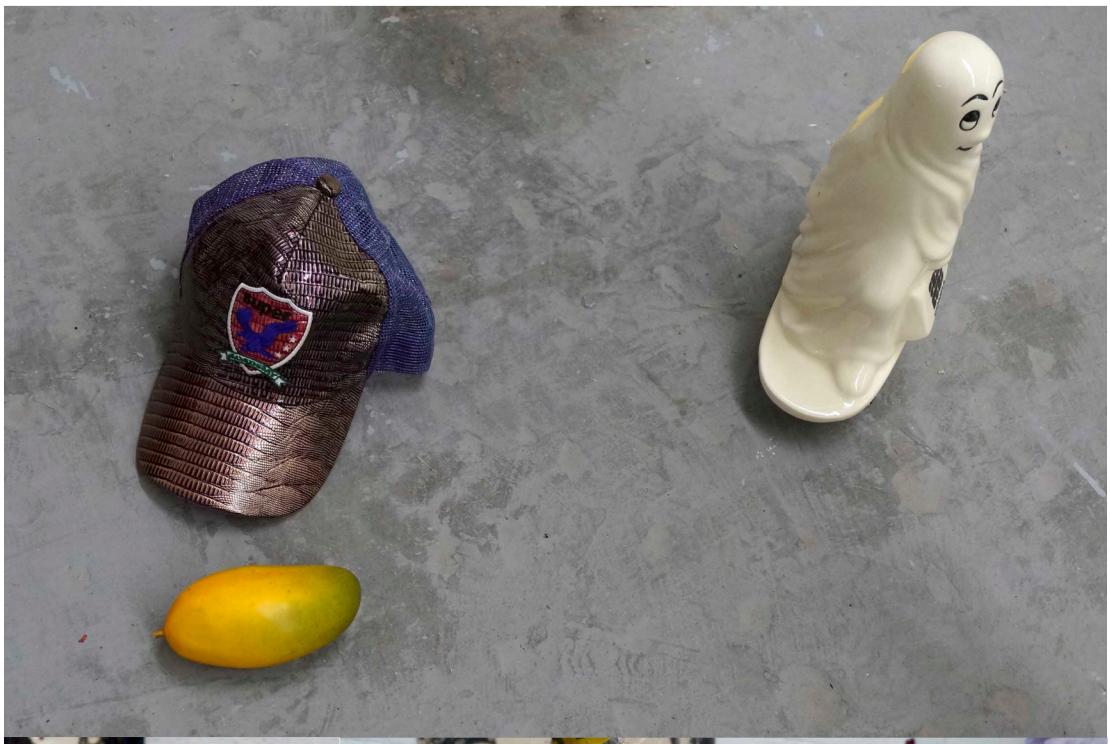
Půdní prostor Malé Ameriky, Hybešova 1

Pohled do instalace

Pohled do instalace

TEXTOVÁ ČÁST

ANYTHING IS THING ENOUGH TO PARTY

Ve své vysokoškolské kvalifikační práci vycházím zejména z myšlenkového základu spekulativní realistiky Jane Bennett, zabývající se vitálním materialismem. Dále hledám souvislosti mezi pokročilým kapitalismem, mobilitou a neovlivnitelným životem věcí pod drobnohledem objektově orientované ontologie. Zajímá mě, jak tento poměrně nový teoretický přístup může změnit pohled na ready-made. Za účelem realizace mé diplomové práce jsem se rozhodla zvolit poměrně specifické prostředí a odjela na „sebeorganizovanou rezidenci“ do Mexika, abych rozpravidla pohyb mnou nalezených objektů a v pozici cizince se vzdálila svému vlastnímu subjektu.

OBSAH:

1.	ÚVOD.....	10
2.	SVĚT HOMO FABER	11
2.1.	OOO	12
2.2.	NOMADISMUS	13
3.	OKOLNOSTI REALIZACE	13
4.	VZTAH OBJEKTU	15
4.1	UNREADYMADE	16
5.	INSTALACE	16
5.1.	REALIZACE INSTALACE	17
5.2.	OBJEKTY INSTALACE	19
5.3.	PRACOVNÍ METODA	19
6.	ZÁVĚR	20

1. ÚVOD

Současné teorie na poli spekulativního realismu a objektově orientované ontologie naznačují, že objekty, které nás obklopují, jsou daleko hlubší něž náš přístup k nim. Komodity nejsou jen pouhými věcmi, ale spíše nemrtvými entitami nejenom pro jejich známou tendenci mrkat, mávat a strhávat na sebe pozornost.¹ Objekt nyní mluví.

Jaké je uznání toho, že vše, tedy i kameny, odpadky a každodenní předměty jsou živé? Nejenom lidé, zvířata a rostliny, ale také skály a vzduch? Jane Bennett se ve své knize *Vibrant Matter* zabývá tím, jak vnímají objekty lidé, kteří mají potřebu je hromadit. Dochází k závěru, že objekty nás k sobě přitahují a volají. Liší se jen způsob, jakým na objekty subjekt reaguje. Objekty pulzují životem. Bennett nemá na mysli život v mechanickém slova smyslu (elektrony a atomy, které jsou neustále v pohybu). Podle Bennett jsou objekty živé ve svých komplexních vztazích, souvislostech a sklonech k nekonečným a otevřeným změnám.²

Většinu času nad objekty uvažujeme jako nad pasivními a stabilními věcmi a my lidé jsme aktivními subjekty tohoto světa. Bennett chce podobně jako teoretici objektově orientované ontologie v čele s Grahamem Harmanem rozpuštít tento binární vztah mezi subjektem a objektem. Ukazuje, jak několik náhodných objektů může být aktivními činiteli s kapacitou jednat, a to s jemnými i dramatickými účinky. Objekty jsou tedy živé díky jejich schopnostem ovlivňovat svět a tvarovat síť vztahů, ve které jsou zapleteny. Tuhle jejich sílu jsme obvykle schopni pouze zahlednout. Bennett vypráví příběh, kdy našla rukavici, prach, mrtvou krysу, víčko láhve a hůl. Uvědomila si singulárnost všech těchto věcí a na chvíli spatřila jejich energetickou

¹ DIEDERICHSEN, Diedrich. Animation, De-reification, and the New Charm of the Inanimate. E-Flux [online]. 2012 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.e-flux.com/journal/animation-de/>

² BENNETT, Jane. *Vibrant matter: a political ecology of things*. Durham: Duke University Press, 2010. ISBN 978-082-2346-333.

vitalitu. V daném shromáždění se nalezené objekty jevily jako věci, které jsou živými entitami, náhle neuchopitelné v kontextech, skrze které na ně člověk běžně nahlíží. Jane Bennett upozorňuje na vzájemnou souhru všech elementů dané situace. Pokud by se světlo neodráželo na černé rukavici, vůbec by nespatřila krysu ležící opodál, víčko láhve atd.³

Jaký je ale smysl rozpoznání síly těchto věcí? Akceptování teorie, že vše je živé, také znamená uvědomění si, že živá materialita nikdy nemůže jen tak zmizet, poté co je vyhozena. Daný předmět existuje svým vlastním životem, přestože je vyřazenou nebo nechtěnou komoditou. Život věcí nenaznačuje nutně pozitivní konotaci. Skládky jsou živé. Přítomné toxiny neustále prosakují do země a bublají do vzduchu. Pokud bychom věnovali větší pozornost životu všech těchto záležitostí, nebyli bychom také bezstarostní a neopatrní, třeba co se našich věcí a odpadu týče. Subjekt žije z materiálů světa a má svobodu i moc měnit své přírodní prostředí. Nezvladatelný objem komodit a hyperkonzumní potřeba vyhazování za účelem obnovení prostoru pro jiné komodity v sobě ukrývá vitalitu hmoty. Mluvíme zde o vitálním materialismu, o síle věcí.

2. SVĚT HOMO FABER

Samotná výroba komodit je aktivitou, při níž dochází k produkci všech našich životních nezbytností, které jsou vrženy do živého procesu, aby nasytily umělý svět plný odolných věcí. Tomuto světu je souzeno přežít lidské bytosti. Je to svět druhu *homo faber*. Tento umělý svět věcí svojí stabilitou člověka přetravá a přežije neustále se měnící pohyb věcí.⁴ I naše tělesné orgány nás přežijí a plastová taška několikanásobně. Pokud jsou všechny

³ ibid

⁴ ARENDT, Hannah. The Durability of the World. In: *Revue Skhole* [online]. 2009 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://skhole.fr/hannah-arendt-extract-2-durability-world>

objekty, které vstupují na tento svět komoditami, musíme si uvědomit, že tento svět už není náš, ale spíše jejich. Ve světě komodit pouze přebýváme. Pokud se na Zemi nachází více komodit, než lidských bytostí, nemůžeme už věřit, že komodity jsou pouhou materializací našich vztahů. Komodity mají svůj vlastní sociální život, ve kterém jsme zahrnuti a naopak my můžeme být považováni za materializaci jejich vztahů.⁵

2.1 OOO

Objektově orientovaná ontologie (OOO), která je odnoží spekulativního realismu, odmítá lidsky zaměřený pohled na svět ve prospěch něčeho demokratičtějšího. Místo toho, aby byl upřednostňován lidský subjekt ve vztahu ke světu, objektově orientovaná ontologie doufá v demokratizaci pole metafyziky a její otázkou je, jakým způsobem spolu objekty reagují vzájemně a se světem.⁶ OOO prohlašuje, že nic nemá speciální status a vše existuje rovnocenně, ať už je to písek, monitor, či plechovka. Jakým způsobem je ale možné mluvit o sériově vyráběných objektech stejným způsobem, jako o přírodních nebo abstraktních objektech či asamblážích? Zdá se, že tyto objekty žijí svými vlastními životy, bez nás, přestože je používáme až desítky let. Jsou neustále v pohybu. Když se objekty různého typu střetnou, vzájemně podporují svůj smysl. Všechny objekty jsou svým vlastním centrem. Cokoliv objekty prožívají, jiné objekty tento prožitek nikdy nerozpoznají.

⁵ SIMON, Joshua. Neo-Materialism, Part I: The Commodity and the Exhibition. *E-flux* [online]. 2010 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.e-flux.com/journal/neo-materialism-part-one-the-commodity-and-the-exhibition/>

⁶ PICARD, Caroline. Field Static : A Catalogue Essay. *Bad at sports - contemporary art talk* [online]. 2012 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://badatsports.com/2012/field-static-a-catalogue-essay/>

2.2 NOMADISMUS

Rosi Braidotti poukazuje na souvislost mezi pokročilým kapitalistickým nakupováním a mobilitou. Kapitalismus nás uvrhl do nestabilní pozice a je tedy otázkou, zda nestojí za pokus přehodnotit význam slova nomád. Rozlišujeme mezi rozlišnými formami nomadismu? Pokročilý kapitalismus je charakteristický dislokací a mobilitou. Všichni jsme přesídlení, všichni jsme mobilní.⁷ Mnohdy za pozitivních okolností a například za podpory programu Erasmus+, kdy vzdálenost překonáváme po Skypu. Na druhou stranu se setkáváme s aspekty vykořeněnosti, bezdomovectvím, válečnou či ekonomickou migrací. V potaz je nutné brát i samotnou banalitu dojíždění a rozmáhající se fenomén elektronického nomádství, kdy pracujeme přes půl planety. Stali jsme se mobilnějšími než kdykoliv dřív, zakořenili jsme v globálně rozptýlených sítích, které jsou tak rozmanité jako jsou abstraktní, krystalizující v bodech jinak přechodných okamžiků.

3. OKOLNOSTI REALIZACE

Zajímá mne, jak konstantní komodifikace ovlivňuje náš vztah k základním i naprosto banálním fyzickým objektům, a jak tyto objekty samy za sebe fungují v čase a prostoru. Tuto práci jsem se proto rozhodla realizovat v prostředí poměrně odlišném od toho českého. V největším mexickém státě Chihuahua, který sousedí s USA a kde se v době psaní tohoto textu nacházím, dochází k přísnemu obrovskému množství nových a již opotřebovaných komodit směrem ze severu. Hlavní město státu Chihuahua o stejném názvu je specifické pořádáním nekonečně dlouhých blešáků v ulicích města, a to sedm dní v týdnu. Celkem ve městě existuje 14

⁷ Rosi Braidotti: *Thinking as a Nomadic Subject* [online]. 2014 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=HXw8F_Ss3m0

registrovaných trhů, které mění svoji lokalitu v závislosti na dni v týdnu. Pro většinu prodávajících, kteří kočují mezi jednotlivými stanovišti, je plachta na zemi se zdánlivě nepotřebnými předměty jediným zdrojem obživy. Vytržení z každodenní reality představuje snad jen zásilka k prodeji od příbuzných ze Spojených států nebo občasná zajížďka do pohraničního El Pasa. Zde, na blešáku amerického snu nomádští prodejci naplní pick-upy jeansy značky Levis, figurkami Transformers a v mnoha případech pytli tříděného materiálu, jejichž obsah nedokáží racionálně vysvětlit. Nakupující pak čeká několikahodinová prohlídka objektů, které spočívají v krabicích a na plastových plachtách bez záměru cílit na lidské vědomí a bez ohledu na naše pochopení.

Dalším mexickým specifikem je špatný management likvidace komunálního odpadu. Mnoho obyvatel žije ve čtvrtích, které jsou oficiálně považovány za komerční a z tohoto důvodu přichází o možnost odvozu odpadu. V jiných případech odvoz není v daném místě vůbec zajištěn a obyvatelé neví, jak se s tímto problémem vypořádat. Na okraji města Chihuahua existuje ústřední skládka, kam je svážen odpad z celého města. Na skládce (basurero) pracuje okolo 250 lidí bez nároku na plat, pouze za benefit v podobě bezplatné zdravotní péče. V Mexico City je situace daleko horší. Na třech třídících stanicích pracuje 4500 dobrovolníků zcela bez nároku na plat a bez zdravotních benefitů. Tito lidé žijí pouze z toho, co najdou v odpadcích pro vlastní spotřebu nebo prodají. Nalezené a roztržděné předměty tedy pokračují ve své cestě. Málokdy si uvědomujeme, že odpadkový koš není černou dírou. Náš odpad nepřekročí horizont událostí a nedosáhne singularity v konečném čase. V momentě, kdy by odpad překročil horizont událostí, nebylo by ho už možné pozorovat z okolního vesmíru. Má to ale jediný háček – nacházíme se na Zemi a černý odpadkový pytel není černou dírou.

4. VZTAH OBJEKTU

Je zde nějaký předmět, který nemůže být nástrojem estetické zkušenosti a nemohla bych ho jako objekt použít? Velice nepravděpodobně. Podle Grahama Harmana je estetika první filosofií, jelikož povaha všech vztahů mezi objekty je estetická.⁸ Svůj přístup v selekci konkrétních objektů přirovnávám spíše ke kurátorství a držím se Bogostovy poznámky „anything is thing enough to party“.⁹ Toto prohlášení evokuje otázku, jak spolu věci vzájemně souvisí a komunikují. V tomto případě je pro nás svět objektů velice cizí a způsob, jakým se objekty sobě vzájemně jeví je absolutně nepochopitelný. Objekty jsou nezávislými a samostatně stojícími jednotkami. Každý z nich obsahuje vztahy a svoji vlastní „osobní historii“. Tyto objekty na sebe reagují ve vzájemné konverzaci. Jakým způsobem ale s věcmi komunikují lidé?¹⁰ Věc musí být odtržena z reality, ve které byla vytvořena. Bez tohoto vytržení z ní není možné vytvořit komoditu. Věc je materializací vztahů. Počítač, který v době psaní této věty používám, mě pojí s designéry, montážními pracovníky a člověkem, který mi počítač prodal. Přestože nikoho z nich neznám, počítač je materializací našeho vztahu. Duchampovo *Kolo* bylo vyrobeno v roce 1913, tedy v době nástupu fordismu. Readymade přišel na svět v době racionalizace výroby. V rozvinuté industriální společnosti už prakticky nikdo nemůže vyrobit nic zcela sám. Výstava je ale momentem, kdy můžeme prohlásit vlastnictví konkrétní věci. Vystavená věc ale nikdy nereprezentuje pouze sebe samotnou. Když Duchamp poprvé vystavil

⁸ HARMAN, Graham. Aesthetics as First Philosophy: Levinas and the Non-Human. *Naked Punch* [online]. 2012 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z:

<http://www.nakedpunch.com/articles/147#sthash.i18FOCeU.dpuf>

⁹ BOGOST, Ian. *Alien phenomenology, or, What it's like to be a thing*. Minneapolis: University of Minnesota Press, c2012. ISBN 978-081-6678-983.

¹⁰ GAT, Orit. The Politics of Things. In: *Brooklyn Rail* [online]. 2013 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.brooklynrail.org/2013/09/art_books/the-politics-of-things-joshua-simon-with-orit-gat

Fontánu, vsadil do svého readymadu celou historii instalatérství.¹¹

4.1 UNREADYMADE

Joshua Simon se v druhém pokračování eseje *Neo-materialismus* odvrací od termínu *readymade* a přichází s termínem *unreadymade*. Na rozdíl od appropriativního přístupu *readymadu* je *unreadymade* formou vyvlastnění, kdy dochází k neschopnosti ovládnout objekt. *Unreadymade* není objekt s appropriativním přístupem *readymadu*, tzn. není nominovaný umělcem jako umělecké dílo. *Unreadymade* je spíše objekt, vystavený za účelem upozornit na síťe „důvěrnosti“, kterých se komodity účastní.¹² *Unreadymade* ukazuje, co je komoditám vlastní; způsob, jakým komodity jíme, pijeme, opotřebováváme, sedíme na nich, spíme v nich, dotykáme se jich. Podle Simona už není možné produkovat *readymade* objekty v jejich původním smyslu. Jedná se spíše o výstavní formát. Simon dále poznamenává, že umění tohoto typu může působit trochu hipster a líně. Těžko totiž můžeme vystavit něco rezignovanějšího, než pář asambláží tvořených několika konzumními produkty.¹³ Tento přístup ale Simon obhajuje a poznamenává, že každé umělecké dílo je určitým druhem spotřeby. Žádné umění se neobejde bez nakupování; ať už je nakupujícím umělec nebo někdo jiný.

5. INSTALACE

Instalace je demonstrací jistého výběru, voleb a logiky inkluze a exkluze. Můžeme zde vidět analogii ke kurátorství, avšak v situaci instalace

¹¹ ibid

¹² SIMON, Joshua. Neo-Materialism, Part Two: The Unreadymade. *E-flux* [online]. Tate Publishing, 2009, 2011 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.e-flux.com/journal/neo-materialism-part-two-the-unreadymade/>

¹³ ibid

je selekce a způsob reprezentace suverénní výsadou umělce samotného. Cokoliv je zahrnuto v prostoru instalace, se stává součástí uměleckého díla. Rozlišení mezi uměleckým objektem a obyčejným objektem je zde nepodstatné. Prostorovou Instalaci můžeme chápat jako přivlastnění veřejné části galerijního prostoru. Vpuštění diváků do instalace Boris Groys interpretuje jako otevření uzavřeného prostoru uměleckého díla demokracii, tedy návštěvníkům. Na druhou stranu je prostor instalace symbolicky soukromým vlastnictvím umělce. Tento prostor je okouzlený aurou „tady a teď“. Současné umění se ale na tuto auru neomezuje a je charakteristické dislokací, relokací, de-auratizací a re-auratizací.¹⁴

V Burriaudem popsané éře altermodernosti se z dislokace stala metoda znázornění a perspektivu diasropy, migrace a exodu již není možné přehlížet. V altermoderném umění se často objevuje historická i geografická perspektiva a kulturní nomadismus, mobilita a dislokace jsou kompozičními metodami. Dislokací objektů v prostoru Burriaud nazývá „viatorizací forem“. Z umělce se stává kulturní nomád.¹⁵

5.1 REALIZACE INSTALACE

Instalace na fotografiích v obrazové části dokumentace je předběžnou zkušební instalací, která byla realizována během pobytu v Mexiku. Objekty, které instalaci tvoří, budou převezeny do Brna a výslednou instalaci představím v půdní galerii Malé Ameriky (Hybešova 1). Instalace bude o estetice, fikci a materialitě, avšak ne ve smyslu materialismu, ale ve smyslu věcí samotných. Galerijní kontext je důležitý, ale v důsledku se jedná o velice krátký moment na cestě objektů. Jak poznamenává Simon,

¹⁴ GROYS, Boris. Politics of Installation. *E-flux* [online]. 2009 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://www.e-flux.com/journal/politics-of-installation/>

¹⁵ BOURRIAUD, Nicolas. *Altermoderna* [online]. Tate Publishing, 2009 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://vvp.avu.cz/wp-content/uploads/2014/08/sesit10-bourriaud.pdf>

objekty ve výstavním prostoru jsou charakteristické pozastavením jejich bytí, které jim na chvíli umožňuje existenci za hranicemi použití a směnné hodnoty. Samotná výstava nám tedy zprostředkuje širší estetický zážitek, kdy uvidíme komodity takové, jaké jsou. Komodity jsou nejblíže samy sobě v pozici umění.¹⁶ Snahou je dát věcem hlas.

Vystavené objekty budou po deinstalaci žít zcela jiným životem. Jako umění nebo obyčejné věci. Sádrová forma původem z Kalifornie, používaná od roku 1967, která se neznámo jak dostala do severního Mexika, tentokrát přeletí Atlantik. Cesty věcí jsou zcela nepředvídatelné. Věci nemizí tím, že je vyhodíme, pouze ovlivňujeme jejich směr – jako ve hře Pinball. Pokud prohrajeme a kuličku ztratíme, bude dál putovat svým vlastním životem, ale už ne pod našim dohledem. Nastupuje další hráč. Převozem do Brna těmto objektům poskytuji druhý dech, další šanci. Budou vytrženy z rutiny. Beru je na zájezd bez možnosti návratu. Za jiných okolností by ale mohly putovat kamkoliv jinam. Nepracuji s instalací místně specifického charakteru. Tato instalace by mohla být realizována kdykoliv a kdekoliv. Stejně tak není ani samotný původ instalace místně specifický. Ano, většina objektů sice bude převezena z města Chihuahua do Brna, nicméně i samotné severní Mexiko bylo pouhou zastávkou na jejich cestě. Jejich kořeny často sahají do jiné části Mexika, USA, Číny atd. V potaz musíme vzít i původ materiálů, které byly použity k výrobě vystavených objektů. V důsledku má životní cesta těchto objektů naprosto globální rozměr.

¹⁶ SIMON, Joshua. Neo-Materialism, Part I: The Commodity and the Exhibition. *E-flux* [online]. 2010 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.e-flux.com/journal/neo-materialism-part-one-the-commodity-and-the-exhibition/>

5.2 OBJEKTY INSTALACE

Většina objektů, jenž používám k realizaci instalace, spadá do kategorie náhodně nalezených objektů v ulicích Chihuahua či na basureru, nebo se jedná o levné komodity, pocházející z blešáků ve městě Chihuahua. Mnoho z nich má zcela neznámou historii, která nemá absolutně nic společného s mým studiem či s mojí prací. Tyto objekty ale nabízejí jistý zpětný pohled a jsou plné významů, přestože v galerijním prostředí dojde k jejich redukci. Objekty jsou nicméně schopné udržet si svoji vlastní „osobní historii“ a s velkou pravděpodobností překonají nebo již překonaly daleko větší fyzické vzdálenosti než lidé, kteří je vyrobili či po krátkou dobu jejich života vlastnili. Kreativní část mého pracovního procesu spočívá ve snaze o porozumění prožitku světa věcí, který ale není pouze omezen na naši interakci s nimi. Svět, jenž obýváme, je daleko komplikovanější, než se domníváme, a je schopen existovat poměrně pohodlně i bez nás.

5.3 PRACOVNÍ METODA

Metoda mé práce je procesuální a způsob získávání objektů nemá jasná pravidla. Výsledná podoba zkušební instalace se během pobytu v Mexiku vyvíjela s každým novým objektem, který přímo či nepřímo ovlivnil volbu dalšího objektu. Nalezené věci jsem k sobě nechala přicházet a podrobovala je další selekci. Pokud se nejednalo o nalezený objekt z ulice a získání daného předmětu vyžadovalo finanční transakci, omezila jsem kontakt s prodejcem na nutné minimum. Sociální kontakt je pro mě v tomto případě absolutně druhořadý. Tato práce je o objektech a už vůbec ne o mezilidských vztazích a těch druhých.

Objekty instalují ve stejné či podobné pozici jako jsem je našla, což

ovlivňuje mé rozhodnutí, zda umístit předmět na podlahu nebo na „sokl“. V některých případech nalezené objekty kombinuji - většinou se jedná o objekty, které jsem našla ve stejný den a na stejném místě. Některé objekty instalují na dřevěných krabicích,¹⁷ odkazujících k pohybu těchto věcí. Snažím se ale nerozlišovat mezi těmito boxy a jinými nalezenými předměty. Žádný z těchto předmětů nezastává superiorní pozici.

6. ZÁVĚR

Změnil se nějakým způsobem můj pohled na objekty po brouzdání objektově orientovanou ontologií a spekulativním realismem? Myslím, že jsem se na objekty, které jsem každodenně „míjela“, začala dívat jinak. Bylo zábavné začít nevědomky nalézat předměty, které se jevily jako z jiné planety. Díky pobytu v cizí zemi se mi jevily o to víc cizí. Věci začaly čekat na své znovuobjevení.

Realizaci uměleckého díla v zahraničí bez institucionální podpory, technického zázemí a ateliéru považuji za velice cennou životní zkušenost, která se naprosto vymyká mým předchozím zkušenostem s realizací díla na zahraničních uměleckých školách.

¹⁷ Dřevěné bedny na fotografiích bude náročné rozebrat a přepravit. Pokud přeprava nebude možná, zvažuji po návratu do Brna výrobu alternativy.